

Republica Moldova

CURTEA CONSTITUȚIONALĂ

HOTĂRÂRE

PENTRU CONTROLUL CONSTITUȚIONALITĂȚII

articolului 234 din Codul contravențional al Republicii Moldova
*(sanționarea contravențională a proprietarului vehiculului pentru
necomunicarea identității persoanei căreia i-a încredințat conducerea)*

(Sesizarea nr.53a/2014)

CHIȘINĂU

18 noiembrie 2014

În numele Republicii Moldova,
Curtea Constituțională, statuând în componența:

Dl Alexandru TĂNASE, *Președinte*,
Dl Igor DOLEA,
Dl Tudor PANȚÎRU,
Dl Victor POPA, *judecători*,
cu participarea dlui Maxim Iurcu, *grefier*

Având în vedere sesizarea depusă la 3 octombrie 2014
și înregistrată la aceeași dată,
Examinând sesizarea menționată în ședință plenară publică,
Având în vedere actele și lucrările dosarului,
Deliberând în ședință plenară închisă,

Pronunță următoarea hotărâre:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află sesizarea depusă la Curtea Constituțională la 3 octombrie 2014, în temeiul articolelor 135 alin. (1) lit.a) din Constituție, 25 lit.g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin.(1) lit. g) din Codul jurisdicției constituționale, de deputatul în Parlament, dl Simion Furdui, privind controlul constituționalității art. 234 din Codul contravențional al Republicii Moldova.

2. Autorul sesizării a pretins că prevederile art. 234 din Codul contravențional al Republicii Moldova, care obligă proprietarul sau mandatarul vehiculului de a comunica identitatea persoanei căreia i-a încredințat conducerea vehiculului, contravin articolelor 21 și 26 alin. (1) din Constituție.

3. Prin decizia Curții Constituționale din 6 octombrie 2014 sesizarea a fost declarată admisibilă, fără a prejudicia fondul cauzei.

4. În procesul examinării sesizării, Curtea Constituțională a solicitat opinia Președintelui Republicii Moldova, Parlamentului, Guvernului, Procuraturii Generale.

5. În ședința plenară publică a Curții sesizarea a fost susținută de dl Vitalie Nagacevski, avocat, reprezentantul autorului sesizării. Parlamentul a fost reprezentat de dl Ion Creangă, șef al Direcției generale juridice a Secretariatului Parlamentului. Guvernul a fost reprezentat de dl Vladimir Grosu, viceministru al justiției.

ÎN FAPT

6. Conform art. 234 din Codul contravențional, proprietarul sau mandatarul vehiculului este obligat să comunice identitatea persoanei căreia i-a încredințat conducerea vehiculului, necomunicarea fiind sancționată contravențional.

LEGISLAȚIA PERTINENTĂ

7. Prevederile relevante ale Constituției (M.O., 1994, nr. 1) sunt următoarele:

Articolul 21

Prezumția nevinovăției

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

Articolul 26

Dreptul la apărare

„(1) Dreptul la apărare este garantat.”

[...]”

Articolul 54

Restrângerea exercițiului unor drepturi sau al unor libertăți

„(1) În Republica Moldova nu pot fi adoptate legi care ar suprima sau ar diminua drepturile și libertățile fundamentale ale omului și cetățeanului.

(2) Exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

(3) Prevederile alineatului (2) nu admit restrângerea drepturilor proclamate în articolele 20-24.

(4) Restrângerea trebuie să fie proporțională cu situația care a determinat-o și nu poate atinge existența dreptului sau a libertății.”

8. Prevederile relevante ale Codului contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008 (M.O., 2009, nr. 3-6, art. 15) sunt următoarele:

Articolul 234

Necomunicarea identității persoanei căreia i s-a încredințat conducerea vehiculului

„(1) Necomunicarea de către proprietarul sau mandatarul (utilizatorul) vehiculului, la solicitarea poliției, a identității persoanei căreia i-a încredințat conducerea sau comunicarea cu bună știință de date eronate privind identitatea acestei persoane

se sancționează cu amendă de la 45 la 50 de unități convenționale aplicată persoanei fizice, cu amendă de la 75 la 100 de unități convenționale aplicată persoanei juridice.”

Articolul 377

Libertatea de mărturisire împotriva sa

„(1) Nimeni nu poate fi silit să mărturisească împotriva sa ori împotriva rudelor sale apropiate, a soțului/soției, logodnicului/logodnicei sau să-și recunoască vinovăția.

(2) Persoana căreia autoritatea competentă să soluționeze cauza contravențională îi propune să facă declarații demascatoare împotriva sa ori a rudelor sale apropiate, a soțului/soției, logodnicului/logodnicei este în drept să refuze de a face asemenea declarații și nu poate fi trasă la răspundere pentru aceasta.”

Articolul 384

Persoana în a cărei privință a fost pornit proces contravențional

„[...]

(2) Persoana în a cărei privință a fost pornit proces contravențional are dreptul:

[...]

e) să primească informație scrisă și explicarea drepturilor sale expuse în prezentul articol, inclusiv a dreptului de a tăcea și de a nu mărturisi împotriva sa, împotriva rudelor sale apropiate, a soțului/soției, logodnicului/logodnicei, precum și de a nu-și recunoaște vinovăția;

[...]”

ÎN DREPT

9. Din conținutul sesizării, Curtea observă că aceasta vizează în esență obligațiile impuse proprietarului sau mandatarului (utilizatorului) vehiculului în ceea ce privește informarea poliției despre identitatea persoanei căreia i-a fost încredințată conducerea.

10. Astfel, sesizarea se referă la un ansamblu de elemente și principii interconexe, precum dreptul la tăcere, parte componentă a dreptului la apărare și derivat al dreptului la un proces echitabil.

A. ADMISIBILITATEA

11. În conformitate cu decizia sa din 6 octombrie 2014, Curtea a reținut că, în temeiul articolului 135 alin. (1) lit. a) din Constituție, articolului 4 alin. (1) lit. a) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și articolului 4 alin. (1) lit. a) din Codul Jurisdicției Constituționale, sesizarea prezentată ține de competența Curții Constituționale.

12. Articolele 25 lit. g) din Legea cu privire la Curtea Constituțională și 38 alin. (1) lit. g) din Codul Jurisdicției Constituționale abilitază deputatul în Parlament cu dreptul de a sesiza Curtea Constituțională.

13. Curtea constată că obiectul controlului constituționalității îl constituie art. 234 din Codul contravențional.

14. Curtea reține că prevederile contestate nu au mai fost obiect al controlului constituționalității.

15. Prin urmare, Curtea apreciază că sesizarea nu poate fi respinsă ca inadmisibilă și nu există nici un alt temei de sistare a procesului, în conformitate cu prevederile articolului 60 din Codul Jurisdicției Constituționale.

16. Totodată, Curtea menționează că prerogativa care i-a fost acordată prin articolul 135 alin. (1) lit. a) din Constituție presupune stabilirea corelației dintre normele contestate și textul Constituției, ținând cont de principiul supremației acesteia.

17. Astfel, pentru a elucida corespunderea dispozițiilor contestate cu normele constituționale, Curtea va opera, în special, cu prevederile articolului 26 alin. (1) și 21 din Constituție, cu prevederile actelor internaționale, precum și cu jurisprudența Curții Europene.

B. FONDUL CAUZEI

PRETINSA ÎNCĂLCARE A ARTICOLELOR 26 ALIN. (1) ȘI 21 DIN CONSTITUȚIE

18. Autorul sesizării pretinde, în special, că prevederile contestate vin în contradicție cu art. 26 alin. (1) din Constituție, potrivit căruia:

„(1) Dreptul la apărare este garantat.

[...]”

19. La fel, autorul sesizării susține că au fost încălcate și prevederile art. 21 din Constituție:

„Orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar public, în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.”

1. Argumentele autorului sesizării

20. În opinia autorului sesizării, unul din elementele principale ale dreptului la apărare în cadrul unui proces contravențional este dreptul de a nu te autodenunța, sarcina probațiunii revenind părții acuzării.

21. În acest sens, autorul invocă articolul 377 din Codul contravențional al Republicii Moldova, care stabilește că nimeni nu poate fi silit să mărturisească împotriva sa ori împotriva rudelor sale apropiate, a soțului/soției, logodnicului/logodnicei sau să-și recunoască vinovăția. De asemenea, persoana căreia autoritatea competentă să soluționeze cauza contravențională îi propune să facă declarații demascatoare împotriva sa ori a rudelor sale apropiate, a soțului/soției, logodnicului/logodnicei este în drept să refuze de a face asemenea declarații și nu poate fi trasă la răspundere pentru aceasta.

22. La fel, art. 384 alin. (2) lit. e) prevede pentru persoana în a cărei privință a fost pornit procesul contravențional dreptul de a primi informația scrisă și explicarea drepturilor sale, inclusiv a dreptului de a tăcea și de a nu mărturisi împotriva sa, împotriva rudelor sale apropiate, a soțului/soției, logodnicului/logodnicei, precum și de a nu-și recunoaște vinovăția.

2. Argumentele autorităților

23. Parlamentul, în opinia sa, menționează că, potrivit prevederilor constituționale și ale Convenției Europene, orice persoană poate fi obligată prin lege la îndeplinirea unor acțiuni necesare pentru apărarea ordinii publice și prevenirea faptelor penale, precum și pentru protejarea drepturilor și libertăților altora.

24. Totodată, potrivit opiniei Parlamentului, comunicarea de către proprietarul vehiculului a numelui persoanei care se afla la volan nu poate duce la incriminarea acesteia din urmă. Organele de drept sunt obligate să aducă alte probe directe, ce dovedesc vinovăția persoanei, care nemijlocit era conducătorul vehiculului implicat în comiterea faptei ilicite.

25. Potrivit opiniei scrise a Președintelui Republicii Moldova, dreptul la tăcere constituie o exigență elementară a procesului echitabil și se află în conexiune cu prezumția nevinovăției. Totodată, în contextul jurisprudenței

Curții Europene, acest drept nu este unul absolut și urmează a fi raportat de fiecare dată la circumstanțele cauzei.

26. Astfel, având în vedere art. 55 din Constituție, potrivit căruia fiecare își exercită drepturile și obligațiile cu bună credință, Președintele Republicii Moldova susține că obligația de a furniza informații agentului constatatator este proporțională scopului urmărit și nu încalcă dreptul persoanei de a nu se autoincrimina.

27. În opinia prezentată de Guvern se menționează că unitatea de transport prezintă o sursă de pericol sporit atât pentru viața și sănătatea persoanelor, cât și pentru bunurile celor din jur. Deci, întru garantarea siguranței publice, statul este obligat să îi responsabilizeze pe proprietarii autovehiculelor care transmit terțelor persoane conducerea autovehiculului și, în acest sens, să dețină dreptul și să dispună de mecanisme pentru obținerea informației privind identitatea persoanei căreia i-a fost încredințată conducerea.

28. În opinia prezentată de Procuratura Generală, la fel, se menționează că exploatarea vehiculelor este o activitate legată de un izvor de pericol sporit pentru lumea înconjurătoare, pentru viața și sănătatea persoanei, iar dreptul la viață și la integritate fizică și psihică este un drept suprem, consfințit de art.24 din Constituție.

29. În același timp, Procuratura Generală consideră că dispoziția art. 234 din Codul contravențional poate fi aplicată proprietarului sau mandatarului vehiculului căruia i se pretinde calitatea de martor în proces și doar pentru necomunicarea sau comunicarea cu bună știință de date eronate privind identitatea persoanei, căreia i-a încredințat conducerea. Sarcina de a proba circumstanțele cauzei revine agentului constatatator și/sau persoanei investite cu dreptul de a soluționa cauza contravențională.

3. Aprecierea Curții

- Principii generale

30. Curtea menționează că, potrivit art.15 din Constituție, cetățenii Republicii Moldova beneficiază de drepturile și de libertățile consacrate prin Constituție și prin alte legi și au obligațiile prevăzute de acestea.

31. De asemenea, orice persoană își exercită drepturile și libertățile constituționale cu bună credință, fără să încalce drepturile și libertățile altora (art. 55 din Constituție).

32. În acest sens, Curtea reține că, potrivit articolului 21 din Constituție, orice persoană acuzată de un delict este prezumată nevinovată până când vinovăția sa va fi dovedită în mod legal, în cursul unui proces judiciar

public, **în cadrul căruia i s-au asigurat toate garanțiile necesare apărării sale.** Dreptul la apărare este garantat de articolul 26 din Constituție.

33. Curtea menționează că **dreptul la tăcere constituie un element al dreptului la apărare ca parte a unui proces echitabil.**

34. Articolul 14 pct.3 lit.g) din Pactul internațional cu privire la drepturile civile și politice garantează dreptul persoanei acuzate la tăcere. Orice persoană acuzată de comiterea unei infracțiuni penale are dreptul să nu fie silită să mărturisească împotriva sa sau să-și recunoască vinovăția.

35. Deși art.6 al Convenției Europene nu menționează în mod expres dreptul de a păstra tăcerea și una din componentele lui – dreptul de a nu contribui la propria incriminare, Curtea Europeană în jurisprudența sa a menționat că dreptul la un proces echitabil include și „dreptul pentru orice acuzat în sens autonom, de a păstra tăcerea și de a nu încerca să contribuie la propria incriminare” (*cauza Funke vs. Franța*, 25 februarie 1993).

36. Curtea menționează că garantarea acestui drept de norme internaționale este justificată, în special, de necesitatea de a proteja acuzatul împotriva abuzurilor din partea autorităților, ceea ce permite evitarea erorilor judiciare și într-un final asigurarea unui proces echitabil.

37. Totodată, potrivit jurisprudenței Curții Europene, **„dreptul de a păstra tăcerea nu este unul absolut”** (*cauza Weh vs. Austria*, 8 iulie 2004).

38. Deși el este incompatibil cu imunitatea de a baza o condamnare în exclusivitate sau în mod esențial pe tăcerea acuzatului sau pe refuzul lui de a răspunde la întrebări sau de a depune mărturii, este evident că un asemenea privilegiu nu ar trebui să împiedice de a lua în considerație tăcerea acuzatului, în situații care în mod vădit cer o explicație din partea lui (*cauza John Murray vs. Regatul Unit*, 8 februarie 1996).

39. Pentru a stabili dacă esența dreptului de a tăcea și a privilegiului de a nu se autoincrimina a fost încălcată, instanța trebuie să țină cont de natura și gradul de constrângere utilizat pentru a obține mărturia, existența oricăror garanții de procedură corespunzătoare, precum și scopul utilizării materialelor dobândite în acest mod (*cauza O'Halloran și Francis vs. Regatul Unit*).

40. Curtea reține că garanțiile stabilite de Convenția Europeană în materie penală sunt aplicabile totalmente și proceselor contravenționale (*cauza Zilimberg vs. Moldova*, 1 februarie 2005).

- *Aplicarea principiilor în prezenta cauză*

41. Curtea reține că, în scopul garantării și protejării securității în trafic, legiuitorul a reglementat în Codul contravențional responsabilitatea pentru comiterea faptelor ilegale, pertinente domeniului circulației rutiere.

42. Curtea menționează că, potrivit Legii nr. 131 din 7 iunie 2007 privind siguranța traficului rutier, proprietarul autovehiculului are dreptul să acorde, în modul stabilit, altor persoane, care posedă permis de conducere, dreptul de a conduce și utiliza autovehiculul (art. 23 alin. (2) lit. b)).

43. Totodată, art. 23 alin. (1) din lege stipulează că proprietarul de autovehicul, la cererea poliției, **este obligat să comunice**, în termenul solicitat, **datele privind identitatea persoanei căreia i-a încredințat autovehiculul** pentru a fi condus pe drumuri publice.

44. Curtea menționează că neonorarea obligației proprietarului sau mandatarului (utilizatorului) vehiculului, la solicitarea poliției, de a comunica identitatea persoanei căreia i-a fost încredințată conducerea constituie contravenție (art.234 din Codul contravențional). De asemenea, este supusă sancțiunii contravenționale și comunicarea cu bună știință de date eronate privind identitatea acestei persoane.

45. Curtea reține că securitatea traficului rutier prezintă un interes public major, prin urmare asigurarea securității este o obligație pozitivă a statului. Unitatea de transport, ca participant la trafic, reprezintă o sursă de pericol sporit, conducătorul auto având obligația de a respecta anumite reglementări impuse de autorități în evitarea riscurilor rezultate din utilizarea autovehiculelor. De asemenea, deținătorul vehiculului este responsabil pentru prejudiciul cauzat prin utilizarea vehiculului aflat în posesia sa.

46. Curtea menționează că legislatorul, la reglementarea relațiilor de proprietate asupra vehiculului și a securității circulației rutiere, este în drept să instituie anumite obligații față de proprietar, inclusiv responsabilitatea care poate să survină.

47. Curtea reține că persoana, bucurându-se de dreptul de a nu divulga numele membrilor familiei sale și al rudelor apropiate, nu poate să se eschiveze, în calitate de proprietar, de la anumite obligații expres stabilite în lege.

48. În acest sens, Curtea menționează că, potrivit articolului 54 alin.(2) din Constituție, exercițiul drepturilor și libertăților nu poate fi supus altor restrângeri decât celor prevăzute de lege, **care corespund normelor unanim recunoscute ale dreptului internațional și sînt necesare în interesele** securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, **ordinii publice, în scopul prevenirii** tulburărilor în masă și **infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane**, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

49. În *cauza Weh vs. Austria* Curtea Europeană a menționat că garanția dreptului la tăcere nu poate fi interpretată astfel încât, în temeiul acesteia, proprietarul vehiculului să nu respecte obligația aferentă vehiculului său, inclusiv să refuze de a oferi colaboratorului de poliție, care investighează o încălcare a legii, informația despre persoana care la un moment anume se afla în posesia sau utiliza vehiculul ce aparține proprietarului. Mai mult

decât atât, o simplă oferire a unei astfel de informații colaboratorului de poliție nu este depunere de mărturii împotriva unei persoane anume.

50. De asemenea, în *cauza Salabiaku vs. Franța*, din 7 octombrie 1998, Curtea Europeană a reținut că stabilirea unei prezumții de responsabilitate pentru a constata vinovăția persoanei nu contravine prezumției de nevinovăție a acesteia. Astfel de prezumții sunt admisibile doar în măsura în care sunt rezonabile, prezumă lucruri dificil sau imposibil de probat și pot fi răsturnate de către persoana interesată.

51. Curtea reține că, aplicând *mutatis mutandis* rațiunile Curții Europene (*cauza Falk vs. Olanda*, 19 octombrie 2004), regula de responsabilitate (aplicată proprietarilor automobilelor înregistrate) a fost introdusă pentru a garanta eficiența securității traficului prin asigurarea faptului că orice încălcare a regulilor circulației rutiere de mijloace tehnice sau de altă natură, comise de către conducători a căror identitate nu poate fi stabilită în momentul infracțiunii, nu va rămâne nesancționată.

52. Prin urmare, un interes public de o importanță majoră, cum este securitatea traficului rutier, permite impunerea unor responsabilități față de cetățeni, în particular, de a informa poliția privind persoana căreia i-a fost încredințată conducerea, având ca scop protejarea participanților la trafic împotriva accidentelor și producerii consecințelor negative, precum și crearea condițiilor legale pentru tragerea la răspundere a persoanelor care au violat regulile circulației rutiere.

53. Curtea constată că nu există mijloace **mai puțin restrictive** pentru realizarea scopului asigurării securității rutiere și, prin urmare, stabilirea unei asemenea responsabilități **este proporțională** scopului urmărit, iar impunerea unor asemenea obligații **nu poartă un caracter excesiv**.

54. Curtea menționează că atragerea la răspundere contravențională a proprietarului sau mandatarului autovehiculului survine în cazul refuzului de a comunica autorităților **identitatea** persoanei căreia i-a încredințat conducerea și doar în situația implicării mijlocului de transport în comiterea unei infracțiuni sau contravenții.

55. Prin urmare, Curtea reține că proprietarului i se păstrează garanțiile stabilite de art. 377 din Codul contravențional, și anume dreptul de a nu mărturisi împotriva sa sau a rudelor apropiate, în partea ce ține de **fondul** eventualei infracțiuni sau contravenții cu implicarea autovehiculului.

56. În același timp, Curtea subliniază că simpla obligație a proprietarului sau a mandatarului de a comunica identitatea persoanei care conducea vehiculul nu poate duce la incriminarea altor fapte ulterioare, organele de drept fiind cele responsabile de a proba încălcarea prevederilor legale.

57. Suplimentar, Curtea reține că, potrivit Codului contravențional, decizia agentului constator de aplicare a sancțiunii contravenționale poate fi contestată în instanța de judecată. Respectiv, instanța de judecată verifică legalitatea actelor care emană de la organe ce nu fac parte din sistemul judiciar. Exercitarea controlului judecătoresc asigură pe deplin dreptul la un recurs efectiv, garantat de art. 13 din Convenția Europeană.

58. În lumina celor expuse, Curtea menționează că sancționarea contravențională a proprietarului sau mandatarului vehiculului pentru refuzul de a comunica identitatea persoanei căreia i-a încredințat conducerea, nu constituie o încălcare a articolelor 21 și 26 alin. (1) din Constituție.

În temeiul articolelor 140 din Constituție, 26 din Legea cu privire la Curtea Constituțională, 6, 60, 61, 62 lit.a) și 68 din Codul jurisdicției constituționale, Curtea Constituțională

HOTĂRĂȘTE:

1. *Se respinge ca nefondată* sesizarea dlui Simion Furdui, deputat în Parlamentul Republicii Moldova, pentru controlul constituționalității articolului 234 din Codul contravențional.

2. *Se recunoaște constituțional* articolul 234 din Codul contravențional al Republicii Moldova nr. 218-XVI din 24 octombrie 2008

3. Prezenta hotărâre este definitivă, nu poate fi supusă nici unei căi de atac, intră în vigoare la data adoptării și se publică în Monitorul Oficial al Republicii Moldova.

Președinte

Alexandru Tănase